

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/56/105-109>

Müjgan Abdullayeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
magistrant

<https://orcid.org/0009-0006-3042-2919>
mujgan.abdullayeva2003@gmail.com

Azərbaycanda onlayn təhsilin vəziyyəti və problemləri

Xülasə

Azərbaycanda onlayn təhsilin vəziyyəti son illərdə rəqəmsal transformasiyanın və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) inkişafı ilə daha da aktuallaşmışdır. Xüsusilə pandemiya dövründə distant və onlayn tədris formalarının geniş tətbiqi bu sahənin əhəmiyyətini artırmış, təhsil sistemində yeni idarəetmə, tədris və qiymətləndirmə modellərinin formalaşmasına təkan vermişdir. Hazırda ölkənin bir çox ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində onlayn platformalar (məsələn, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, UNEC LMS və s.) vasitəsilə tədris həyata keçirilir. Bununla belə, onlayn təhsilin keyfiyyəti və davamlılığı ilə bağlı bir sıra problemlər qalmaqdadır. Əsas problemlər sırasında texniki infrastrukturun bərabər inkişaf etməməsi, regionlarda internet təminatının zəifliyi, müəllimlərin və tələbələrin rəqəmsal bacarıqlarının kifayət qədər olmaması, eləcə də metodik və hüquqi tənzimləmə mexanizmlərinin natamamlığı göstərilə bilər. Bundan əlavə, onlayn dərslərdə interaktivliyin aşağı səviyyədə olması, qiymətləndirmə sisteminin şəffaflığının və obyektivliyinin zəifliyi də keyfiyyət göstəricilərinə mənfi təsir göstərir. Bununla yanaşı, dövlət tərəfindən bir sıra mühüm təşəbbüslər həyata keçirilir. “Rəqəmsal Təhsil Strategiyası”, “Təhsil haqqında Qanun”da edilmiş dəyişikliklər, “Virtual Məktəb” layihəsi, “UNEC Extranet”, “ASAN Təhsil” platformaları bu istiqamətdə atılmış addımlardandır. Bu tədbirlər onlayn təhsil mühitinin inkişafına, rəqəmsal bərabərliyin təmin olunmasına və distant təhsilin səmərəliliyinin artırılmasına yönəlmişdir. Ümumilikdə, Azərbaycanda onlayn təhsilin gələcək inkişafı üçün rəqəmsal infrastruktur investisiyaların artırılması, müəllimlərin İKT kompetensiyalarının gücləndirilməsi, tədris məzmunlarının rəqəmsallaşdırılması və hüquqi-normativ bazanın təkmilləşdirilməsi vacib şərtlər kimi qiymətləndirilir. Bu istiqamətdə davamlı inkişaf onlayn təhsilin milli təhsil sisteminə effektiv integrasiyasını təmin edəcəkdir.

Açar sözlər: *onlayn təhsil, rəqəmsal transformasiya, təhsil platformaları, infrastruktur problemləri, distant öyrənmə*

Mujgan Abdullayeva

Azerbaijan State Pedagogical University
Master's student

<https://orcid.org/0009-0006-3042-2919>
mujgan.abdullayeva2003@gmail.com

Status and Problems of Online Education in Azerbaijan

Abstract

The status of online education in Azerbaijan has become even more relevant in recent years with the development of digital transformation and information and communication technologies (ICT). Especially during the pandemic, the widespread application of distance and online forms of education has increased the importance of this area and has given impetus to the formation of new management, teaching, and assessment models in the education system. Currently, teaching is carried out through online platforms (for example, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, UNEC LMS, etc.) in many higher and secondary specialized educational institutions of the country.

However, a number of problems remain related to the quality and sustainability of online education. The main problems include the uneven development of technical infrastructure, weak internet provision in the regions, insufficient digital skills of teachers and students, as well as incomplete methodological and legal regulatory mechanisms. In addition, the low level of interactivity in online lessons and the weak transparency and objectivity of the assessment system also negatively affect quality indicators. In addition, a number of important initiatives are being implemented by the state. The “Digital Education Strategy”, amendments to the “Law on Education”, the “Virtual School” project, the “UNEC Extranet”, and the “ASAN Education” platforms are some of the steps taken in this direction. These measures are aimed at developing the online educational environment, ensuring digital equality, and increasing the efficiency of distance education. In general, increasing investments in digital infrastructure, strengthening teachers’ ICT competencies, digitizing educational content, and improving the legal and regulatory framework are considered essential conditions for the future development of online education in Azerbaijan. Sustainable development in this direction will ensure the effective integration of online education into the national education system.

Keywords: *online education, digital transformation, educational platforms, infrastructure problems, distance learning*

Giriş

Azərbaycanda onlayn təhsilin formalaşması və inkişafı son illərdə global rəqəmsal tendensiyalarla sıx şəkildə əlaqələnməmişdir. Təhsil sisteminin müasir mərhələsində rəqəmsallaşma yalnız texnoloji yenilik deyil, həm də pedaqoji prosesin keyfiyyətinə, əlçatanlığına və səmərəliliyinə təsir edən strateji istiqamət kimi çıxış edir (Hüseynova, 2021).

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının təhsildə tətbiqi biliklərin çevik ötürülməsini, interaktiv öyrənmə mühitinin yaradılmasını və fərdi təhsil trayektoriyalarının formalaşmasını mümkün edir. Azərbaycanda onlayn təhsilin inkişafı dövlətin “Təhsilin rəqəmsallaşdırılması” siyasəti, e-hökumət və e-xidmətlər sahəsində aparılan islahatlarla uzlaşır. Xüsusilə ali və orta təhsil müəssisələrində elektron tədris platformalarının tətbiqi, virtual dərslər sistemlərinin istifadəsi, həmçinin müəllim və tələbələrin rəqəmsal bacarıqlarının artırılmasına yönələn proqramlar bu prosesin əsas komponentləridir. Bununla belə, onlayn təhsil hələ də formalaşma mərhələsindədir və sosial-iqtisadi, texniki və metodik maneələrlə üz-üzədir. Bu çətinliklərin aradan qaldırılması üçün həm dövlət siyasətinin, həm də təhsil müəssisələrinin rəqəmsal idarəetmə modellərinin daha sistemli və integrativ şəkildə qurulması vacibdir (Həsənova, 2022).

Onlayn təhsilin inkişafı yalnız texnoloji imkanlarla deyil, həm də təhsil fəlsəfəsinin yenidən qurulması ilə bağlıdır. Müasir dövrdə biliklərin global dövriyyəsi, çevik əmək bazarı və rəqəmsal iqtisadiyyatın tələbləri yeni tədris modellərinin yaranmasını zəruri edir. Bu baxımdan, onlayn təhsil bilik əldə etmə prosesini məkan və zaman məhdudiyyətlərindən azad edərək, fərdi və çevik öyrənməyə imkan yaradır. Azərbaycan təhsil sisteminə bu istiqamət üzrə aparılan islahatlar tədris prosesini innovasiyaya, rəqəmsal kommunikasiya vasitələrinin geniş istifadəsinə və məsafədən keyfiyyətli tədrisin təmininə yönəlmişdir. Hazırda bir çox universitetlərdə və kolleclərdə elektron dərslər vəsaitləri, virtual kitabxanalar, rəqəmsal qiymətləndirmə sistemləri tətbiq olunur (Turkan, 2020).

Cədvəl 1.
Azərbaycanda onlayn təhsilin inkişaf
dinamikası və əsas göstəriciləri (2018–2025).

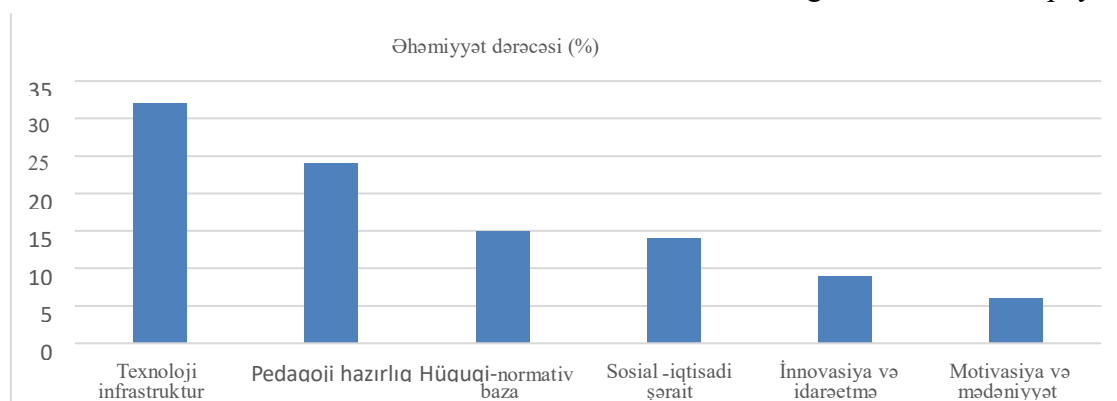
İl	Onlayn təhsil platformalarının Sayı	İştirakçı tələbələrin sayı (min nəfər)	Müəllimlərin İKT hazırlıq səviyyəsi (%)	Elektron resursların Sayı (min ədəd)	İnternet təminatı səviyyəsi (%)
2018	4	45	48	12	62
2019	6	68	52	18	68
2020	15	210	64	37	75
2021	22	320	71	49	81
2022	28	410	77	61	85
2023	34	485	81	75	89
2024	40	550	85	88	91
2025	46	610	89	95	94

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi. (2025). Azərbaycanda onlayn təhsilin rəqəmsal inkişaf strategiyası 2025: Təhsil innovasiyaları və İKT tətbiqi üzrə illik hesabat. <https://edu.gov.az/az/news-and-updates>

Tədqiqat

Cədvəl 1-də 2018–2025-ci illər ərzində Azərbaycanda onlayn təhsilin inkişaf tendensiyaları və əsas göstəriciləri təqdim olunur. Göstəricilərdən aydın olur ki, bu dövr ərzində onlayn təhsil platformalarının sayı altı dəfə artmış, iştirakçı tələbələrin sayı isə təxminən on üç dəfəyə qədər yüksəlmişdir. Bu artım həm dövlət siyasətinin, həm də təhsil müəssisələrinin rəqəmsallaşmaya yönəlmiş strategiyalarının nəticəsidir. Müəllimlərin İKT bacarıqlarında davamlı yüksəliş (48%-dən 89%-ə qədər) onların rəqəmsal mühitə uyğunlaşma səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını göstərir. Elektron resursların həcmi 12 mindən 95 minə qədər genişlənməmiş, bu isə tədris materiallarının rəqəmsal platformalara integrasiyasının sürətləndiyini nümayiş etdirir (Elbrus Academy, 2022). İnternet təminatının 62%-dən 94%-ə çatması isə regionlar üzrə onlayn təhsil imkanlarının bərabərləşdirilməsinə şərait yaratmışdır. Ümumilikdə, cədvəl göstərir ki, Azərbaycanda onlayn təhsilin inkişafı sabit artım trayektoriyası üzrə irəliləyir. Lakin bu prosesin davamlı olması üçün infrastrukturun müasirləşdirilməsi, müəllim hazırlığının təkmilləşdirilməsi və keyfiyyətin qiymətləndirilmə mexanizmlərinin gücləndirilməsi vacib istiqamətlər kimi qalmaqdadır (Allen və Seaman, 2017).

Qrafik 1.
Azərbaycanda onlayn təhsilin inkişafına
təsir göstərən amillərin paylanması (%)

Mənbə: Hüseynova, A. (2021). Azərbaycanda distant təhsil: problemlər və perspektivlər. Azərbaycan Məktəbi, (4), 98–104.

Azərbaycanda onlayn təhsilin inkişafı artıq təkcə fəvqəladə şəraitin tələbi deyil, təhsil sisteminin uzunmüddətli strateji istiqamətinə çevrilmişdir. Müasir mərhələdə bu sahə rəqəmsal iqtisadiyyatın və bilik əsaslı cəmiyyətin tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilir. Onlayn təhsil modeli tədrisin çevikliyini artırmaqla yanaşı, təhsil müəssisələrinə innovativ idarəetmə alətləri tətbiq etməyə, təlim prosesini fərdiləşdirməyə və biliklərə fasiləsiz çıxış yaratmağa imkan verir. Son illərdə Azərbaycanda distant və hibrid tədris modellərinin tətbiqi təhsil siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində elektron idarəetmə sistemlərinin tətbiqi, rəqəmsal dərslər vəsaitlərinin hazırlanması və təlim mühitlərinin onlayn platformalar üzərindən qurulması bu prosesin əsas komponentlərindəndir (Dhawan, 2020). Artıq bir çox universitetlərdə və məktəblərdə tədris prosesinin müəyyən hissəsi rəqəmsal formada həyata keçirilir, qiymətləndirmə və nəzarət isə elektron sistemlər üzərindən aparılır. Bununla yanaşı, onlayn təhsilin sosial və psixoloji tərəfləri də ön plana çıxır. Tələbə-müəllim ünsiyyətinin rəqəmsal mühitə keçidi yeni pedaqoji və kommunikativ bacarıqlar tələb edir. Bu baxımdan, təhsil sistemində motivasiyanın artırılması, onlayn öyrənmə vərdislərinin formalaşdırılması və interaktiv metodların genişləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Gələcək mərhələdə onlayn təhsilin modernləşdirilməsi üçün əsas istiqamətlərdən biri adaptiv və süni intellekt əsaslı tədris sistemlərinin tətbiqidir. Bu sistemlər tələbələrin fərdi öyrənmə tərzlərini analiz etməklə, fərdiləşdirilmiş öyrənmə ssenariləri yarada bilər. Digər vacib məsələ, yerli rəqəmsal kontentin genişləndirilməsi və onun beynəlxalq təhsil platformaları ilə integrasiyasıdır (Həsənova, 2022).

Nəticə

Aparılan təhlillər göstərir ki, Azərbaycanda onlayn təhsil tədricən ənənəvi təhsil modelinin strateji tamamlayıcısına çevrilmişdir. Bu proses təkcə texnoloji yeniliklərlə deyil, həm də idarəetmə, pedaqoji yanaşma və sosial münasibətlərin dəyişməsi ilə müşayiət olunur. Onlayn tədris mühitinin inkişafı biliklərin qlobal dövriyyəsinə integrasiya imkanını yaradaraq, ölkənin insan kapitalının keyfiyyətini artırmağa və rəqəmsal savadlılığın genişlənməsinə mühüm töhfə verir. Nəticələr göstərir ki, rəqəmsal infrastrukturun təkmilləşdirilməsi, müəllimlərin rəqəmsal kompetensiyalarının artırılması və yerli tədris resurslarının modernləşdirilməsi onlayn təhsilin səmərəliliyini artıran əsas istiqamətlərdir. Bununla yanaşı, sosial-iqtisadi bərabərliyin təmin olunması və regionlararası fərqlərin azaldılması da bu sahənin davamlı inkişafında həlledici amillərdən biridir. Onlayn təhsilin gələcək perspektivləri süni intellekt, adaptiv öyrənmə sistemləri və rəqəmsal qiymətləndirmə alətləri ilə sıx bağlıdır. Bu texnologiyaların tətbiqi fərdi öyrənmə imkanlarını genişləndirəcək, tədrisin keyfiyyətinə və şəffaflığına yeni dəyər qatacaq.

Ədəbiyyat

1. 525.az. (2021). Azərbaycan təhsil sistemi və distant təhsil: Mövcud vəziyyətin təhlili və perspektivlər.
<https://525.az/news/162174-azerbaycanda-distanttehsil-movcud-veziyyetin-tehlili-ve-perspektivler>
2. Allen, I. E., & Seaman, J. (2017). *Digital learning compass: Distance education enrollment report 2017*. Babson Survey Research Group.
<https://onlinelearningsurvey.com/reports/digitallearningcompassenrollment2017.pdf>
3. ARTI – Təhsil İnstitutu. (2021). COVID-19: Təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin təşkili barədə təkliflər.
https://www.arti.edu.az/nodupload/editor/files/Final%20sayt%20%C3%BC%C3%A7%C3%BCn_.pdf
4. ARTI Jurnal. (2021). Ümumpedagoji problemlər: Distant təhsilin innovasiyalı təhsil modeli kimi. *Azərbaycan Təhsil Tədqiqatları Jurnalı*, 16(3). <https://journals.arti.edu.az/journal?id=16-cild-88-No3-2021>
5. AS-Journal. (2023). Azərbaycanda distant təhsil: Problemlər və perspektivlər (ingiliscə versiya). https://as-journal.edu.az/en/az%C6%8Frbaycandadistant-t%C6%8Fhsil-probleml%C6%8Fr-v%C6%8Fperspektivl%C6%8Fr_en

6. Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi. (2021). Azərbaycan təhsilinin pandemiya sınağı. <https://edu.gov.az/az/news-and-updates/18449>
7. Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi. (2025). Azərbaycanda onlayn təhsilin rəqəmsal inkişaf strategiyası 2025: Təhsil innovasiyaları və İKT tətbiqi üzrə illik hesabat. <https://edu.gov.az/az/news-and-updates>
8. Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5–22. <https://doi.org/10.1177/0047239520934018>
9. Elbrus Academy. (2022). Distant təhsil: Pandemiyadan sonrakı dövrdə inkişaf. <https://elbrusacademy.com/blog/distant-tehsil-pandemiyadansonraki-dovrde-inkisaf>
10. Həsənova, K. (2022). Azərbaycan dilində distant təhsilin keyfiyyətinin artırılmasının müasir mexanizmləri və onların qiymətləndirilməsi. *TURAN-SAM Elmi Jurnalı*. <https://scholar.google.com/citations?hl=ru&user=-Lge4MAAAAJ>
11. Hüseynova, A. (2021). https://www.anl.az/down/meqale/az_mektebi/2021/4/787044%28meqale%29.pdf
12. Turkan, S. (2020). Pandemiya dövründən distant təhsil – yeganə çıxış yolu. Azərbaycan Respublikası Ali Attestasiya Komissiyası. <https://aak.gov.az/upload/dissertation/pedaqogika/Turkan.pdf>

Daxil oldu: 29.11.2025

Qəbul edildi: 19.01.2026